

Æ fandens hwol

Før granplantagerne ret havde rejst sig og nyrige københavnere havde etableret sig som nutidens landadel på deres sandlodder her, da krydsedes landskabet af 'hvermandsveje'. De gik fra husmandssted til aftægtsbolig, til mose- og englodder, til nærmeste nabo, til nærmeste bebyggelse. Desuden fandtes der postveje, jordemoderveje og kirkeveje... De fleste gik så nogenlunde lige, andre syntes at følge ældgamle dyrevexler. De mest befærdede blev holdt ved opkastning af sten og jord, der lå langs vejsiderne, og nogle fik et læs sand eller lyng, hvor hullerne var dybest. Men plantagevejene var snorlige, faste, og mange havde endda navne. Fint skulle de være. 'Vores' vej var en af de gamle, hævdundne veje, der gik som i fugleflugt fra landsbyen, gennem plantagen og hjem til os på bakken. Den var blevet brugt af lægen, posten, og naboerne gennem generationer; den fandtes før plantagen blev rejst omkring den. Men nu blev plantagen passet af en emsig og kolerisk selvudnævnt 'skovfoged', mens ejerne forfulgte deres daglige sysler i København. Han var i virkeligheden en tidligere betjent fra Sjælland, der var blevet afskediget på grund af voldelig adfærd, og som til alles fortrydelse var havnet her. Han lukkede systematisk alle småvejene ved at pløje og beplante dem – således også vores vej en novemberdag.

'Det skal han nok komme til at fortryde', spåede naboen, som pludselig var blevet afskåret fra det meste af omverdenen. 'Her har jeg snart boet i 80 år. Man kan ikke sådan lave om på naturens orden. Det giver bagslag!'

Om det var lukningen af vejen, der skabte ravage i den lokale 'naturens orden' er ikke til at vide. Men sikkert er det, at blot 14 dage senere oplevede vi den værste storm i mands minde, der bogstaveligt talt lagde hele plantagen ned. Og for øvrigt lukkede alle vejene med væltede træer. Da solen stod op den næste dag og vi så hvor sørgeligt plantagen så ud, kom jeg uvilkårligt til at tænke på en anden emsig og vranten mand, der også blev hjemløst af en spådom: den gamle præst, der var kommet på tværs af Lars Skov. Eller var det måske synet af de i hundredvis faldne træer, der lå som et kæmpe spil mikado, der fik mindet om Lars Skov – og dermed præsten – til at dukke op i erindringen.

Efter at denne præsts gamle hest en dag havde lagt sig ned og døde, var den gamle mand blevet nødt til at benytte sig af en nabos hest og vogn, hvis han skulle på besøg eller skulle befordres til annekskirken, der lå en mil borte. Naboen søn kørte ekvipagen, der nærmest lignede en meget forkortet landbrugsvogn, med en træbænk på tværs; drengen red på hesten og en passager eller to kunne sidde på bænken. Hvis de holdt godt fast...

Det vidste præsten godt; han havde for ikke længe siden hørt om jordemoderens hjemtur. Jordemoderen, der var en dygtig kvinde, men en, der havde en skarp tunge, boede nøjagtigt midt i sit distrikt, hvis man kunne kalde det sådan. Hun boede til leje i et lille hus, der lå langt ude på heden, hvortil der måske i sagens natur førte mange stier. En nat var hun blevet kaldt ud til en fødsel, og drengen med hesten og jumben, for at give den en pæn betegnelse, kørte hende til den fødendes ejendom. Da alt var veloverstået, satte den trætte jordemoder sig til rette igen på jumbens bæk og skulle transporteres hjem. Lyset var begyndt at dæmre mod øst, og drengen fik hesten op i en god fart.

Vognen skrumpede på den dårlige vej og på et bestemt sted, hvor vejen pludselig gik stejlt ned og op igen, var vognen ved at vælte. Drengen piskede på hesten, og vognen rettede sig med et ordentligt bump. Snart var de hjemme ved jordemoderens hus, og drengen vendte sig om og sagde tilfreds: 'Se, så er vi fremme!' Til sin forfærdelse kunne han konstatere, at 'vi' i hvert fald ikke omfattede jordemoderen. Hun var ganske enkelt røget af vognen, uden at drengen havde opdaget det. Der var ikke andet for, end at vende om og forsøge at finde hende. Drengen gruede for hendes skrappe tunge; da slog den kætterske tanke ned i ham, at hun måske var blevet slået ihjel... så let skulle han dog ikke slippe, for da han nåede tilbage til det farlige sted i vejen, ofte kendt som 'dævlens gem', hvor vognen havde været ved at vælte, hørte han hende skælde og smælde. Hvilket hun fortsatte med at gøre hele vejen hjem.



Hans Smidth. Hjemkørsel 1895

Galt gik det også for præsten, på trods af hans stedkendskab. Han skulle befordres samme vej til en begravelse i anneksskirken. Turen til kirken ad den dårlige vej gik uden videre problemer, og præsten, der var optaget af den tale, han skulle holde over afdøde, var bemærkelsesværdigt tavs. Selv da vognen bumpede slemt i den fordybning, der havde væltet 'madammen', som hun tit omtaltes, blev han ikke forstyrret, men holdt bare godt fast.

På vejen hjem gik det dog galt. Præsten var misfornøjet efter begravelsen og han lod sin galde gå ud over den stakkels kusk. Drengen satte tempoet op for hurtigst muligt at blive sin ubehagelige passager kvit. Da de kom til 'djævlens gem' eller 'madammens fald', som folk også var begyndt at kalde stedet, ramte det ene vognhjul en knold, så vognen nærmest rejst sig op på siden. Præsten blev slynget op i luften. Han nåede lige at skribe 'Så da for æ fandens hwol!' før han faldt pladask ned på jorden bag vognen. Her lå han til drengens forfærdelse som død. Men da drengen fik ham rejst lidt op, gispede han efter luft som en, der var ved at drukne.

'Det var forskrækkeligt!' sagde præsten, da han fik mæle. 'Jeg sank ned som på bunden af et meget dybt vand, længere og længere ned. Jeg kunne knapt ånde. Nej, jeg blev trukket ned i det dybeste hul og der på bunden så jeg Lars Jensens hus og hans dyr og hans folk.'

'Men her er ingen vand, hr. Pastor', sagde drengen i forundring. 'De har da nok slået hovedet.'

'Nej', sagde præsten nærmest for sig selv. 'Det var djævlens gem som jeg så. Det fandens hul slugte mig og viste mig alt...' Her kiggede han op på drengen, der endnu støttede hans hoved. 'Vi taler ikke mere om det. Og du siger ingenting om det her, når vi kommer hjem.'

Drengen nikkede stumt, men der gik ikke lang tid, før 'djævlens gem' og 'madammens fald' blev kendt som 'æ fandens hwol'. Og tillige med, var der ingen, der red den vej om natten hvis de da kunne undgå det.

Og præsten? Han blev herefter en stille mand, der tit vandrede omkring alt imens han snakkede med sig selv. Og som folk lagde mærke til, gik turen tit til 'æ sø i æ skov', eller som præsten fortrydeligt tænkte: 'Æ Skov i æ sø'.